

בארץ ישראל וביהושע נמי משמע דפלשתים מארץ ישראל ואותו רקם וחגר היה במערבה של ארץ ישראל דפלשתים במערבו דים פלשתים הוא גבול מערב של ארץ ישראל, ורקם וחגר דמתני' היה במזרח כדאמרינן רקם כמזרח.

המהרש"א ומהר"ם שיף ביארו, שרש"י ותוס' לא פליגי ואיירי בשני מקומות שונים, וז"ל המהרש"א: דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור מתרגמי' כו' עכ"ל. אבל אותו קרא דלקמ' דכתיב בין קדש ובין ברד שהביא בפירש"י לא כתיב גבי אברהם ולא מוכח מיני' כלל שהי' במערבה של ארץ ישראל, וק"ל. וכע"ז כ' במהר"ם שיף.

וביאור דבריהם: הפסוק שהביאו תוס' הוא בפר' וירא (כ), (ב) "ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר" ומשם מוכיחים תוס' "דמסתמא אברהם ויצחק היו דרין בא"י", ואילו הפסוק שהביא רש"י הוא מסיפור הכתוב גבי הגר שברחה משרה "וימצאה מלאך ה'..." על העין בדרך שור", "על כן קרא לבאר באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד", ולא מוכח שהי' זה אותו מקום דאברהם, ולדעת רש"י זהו רקם וחגר המוזכרים במשנה (בחו"ל ובצד מזרח).

ובאמת הוכרחו לומר כן, דא"א לומר דבאמת שני המקומות הם אותו מקום, ורק שרש"י חולק על ראיות תוס', וס"ל שרקם וחגר זה הוא בחו"ל, שהרי רש"י עצמו כתב כן: בפרשת תולדות עה"פ (כו, ב) וירא אליו ה' ויאמר אל תרד מצרימה פירש"י "אמר לו אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך". והיינו שנאסר על יצחק לצאת מא"י לחו"ל.

וכמה פסוקים לאח"ז (כו, ו) נאמר: וישב יצחק בגרר. וגרר הוא המקום עליו הפסוק שהביא תוס' הנ"ל "ויגר בגרר". א"כ מוכח שגם לדעת רש"י אין גרר חו"ל (והא דגרר ממלכות פלשתים מוכח מתוכן הכתובים דאברהם ויצחק). ולכן הוכרחו לפרש דגם רש"י ס"ל כתוס', אלא דאיירי ברקם וחגר אחר.

★★

אמנם הרשב"א כתב: פירש"י ז"ל דהיינו קדש וברד... ואינו נראה דקדש וברד מארץ פלשתים הן, וכל ארץ פלשתים מא"י הן.

ומוקנים אתבונן, אם כן בשנת תקנ"ח, מה נאמר בשנת תקצ"ט אשר בעו"ה ירד הדת אלפים מעלות אחרונות, שיש לדקדק יותר ויותר, ע"כ דברי מרן החתם סופר זצ"ל.

★★

במשנה: ר"ג אומר אף המביא מן הרקם ומן החגר.

ופירש רש"י בין קדש ובין ברד תרגם אונקלוס בין רקם לחגר.

ומדצריך לומר המביא ממקומות אלו "בפני נכתב ובפני נחתם" יש לדייק דמקומות אלו חוץ לארץ הם. ועיין תוס' (ד"ה אף המביא).

במשך חכמה (בראשית ט"ז י"ג) אסביר לן בזה קראי גבי הגר דכתיב "ויאמר לה מלאך ד' וגו', ותקרא שם ד' הדובר אליה אתה א-ל-ראי, כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי רואי, על כן קרא לבאר באר לחי רואי, הנה בין קדש ובין ברד".

דהנה במכילתא (פ' בא) איתא משנבחרה ארץ ישראל אין הקב"ה נגלה לנביא בחוץ לארץ אלא אם כן כבר נגלה לו בארץ ישראל, ואף בחו"ל אינו נגלה לו רק ע"ג המים. שהוא מקום טהרה, כמו שמצינו שנגלה הקב"ה ליחזקאל בבבל על נהר כבר.

ודשתא יתפרשו הפסוקים כמין חומר, שהגר תמהה "הגם הלום ראיתי" איך נגלה לה השי"ת בחוץ לארץ, בין קדש לברד? וע"ז השיבה לעצמה מכיון שהיתה כבר רגילה למלאכים בבית אברהם בארץ ישראל, וזהו שאמרה "אחרי רואי" בא"י שוב אפשר לראות בחו"ל, אבל בזה בלבד לא די, אלא "על כן קרא לבאר באר לחי ראי", שבזכות וע"י באר המים, שהוא מקום טהרה, זכתה למראה נבואה זאת.

★★

בתום (בד"ה ואשקלון) כתבו: אבל קשה דרקם וחגר משמע הכא דהוו חוצה לארץ וכתוב ביהושע ויקדשו את קדש בהר נפתלי. וי"ל דתרי רקם וחגר הוו ואותו רקם וחגר דכתיב גבי אברהם וישב בין קדש ובין שור (בראשית כ) מתרגמינן בין רקם ובין חגרא בארצו של אבימלך מלך פלשתים ואותו היה בארץ ישראל, דמסתמא דאברהם ויצחק היו דרין